

Jó gének és rossz esélyek

Dr. Czeizel Endre: a Nobel-díjasok 32 százaléka zsidó származású

„Ma már teljesen világos: szemben a korábbi liberális nézettel, miszerint a gének semmit nem határoznak meg, és szemben azzal az állítással, amely szerint mindent a gének határoznak meg, ma a világon kialakult egy kompromisszum a szakemberek között. A gének a hajlamtól határozzák meg, és ebben az emberek különbözőek” — nyilatkozta lapunknak az IQ-kérdés kapcsán dr. Czeizel Endre orvos genetikus.

— *Mi az IQ eredete? Mennyi ebben a genetikai adottság, és mennyi a szerzettség?*

— A kezdetek kezdetén két nézet ütközött. Az egyik azt állította, hogy születésünk vagy már talán a fogamzásunk pillanatában a géneknek köszönhetően eldőlt a sorsunk.

A másik koncepció azt mondta, hogy a külső hatások határozzák meg, hogy mi lesz belőlünk.

— *Melyik az igaz?*

— Egyik sem. Ma már tudjuk, hogy a gének jelentős mértékben determinálják ugyan a központi idegrendszer különböző megnyilvánulásait, de nem végzetserűen. Meghatározzák a tól—ig-et. A gén eldőlt a lehetőségek határait, de hogy ebből a lehetőségből mi realizálódik, az egyértelműen a külső hatásoktól függ. Ma ez az elfogadott álláspont.

— *Nem is olyan régen ez még rasszizmusnak számított.*

— Húsz-harminc évvel ezelőtt a liberális eszmék ezt reakciónak tekintették, mármint hogy a genetika itt egyáltalán szóba jön. Egyrészt érthetően. Mert meggyőződésem szerint a kunyhóban és a palotában született gyermekek között elvileg ugyanaz a kivételes adottságú gyermek aránya. Mégis azt látjuk, hogy a gazdag emberek gyermekei között több lesz a tehetség. Ez nem azt jelenti, hogy jobbak a génjeik, hanem azt, hogy a külső tényezőktől függ, hogy a lehetőségek közül mi realizálódik. Ha van egy házaspár, ahol a férfi elméleti matematikus, a nő matematikatanár, és van egy cigány házaspár a falu szélén, és a férfi alkalmi munkás, az asszony pedig munkanélküli, és mindkét családban születik egy-egy fiú, akkor ön szerint melyik gyermek lesz a jobb matematikus?

Fotó: archiv

Czeizel Endre: a rosszul értelmezett egyenlőségi órási félreértésen alapul

— *Mi jelent az, hogy IQ?*

— Amikor a humán genetikai oldalról vizsgáljuk az embert, mindig kétfajta jelleget kell elkülöníteni: a megállapíthatót és a mérhető. Sokáig azt gondoltuk, hogy a testi és a mentális jellegeket élesen külön kell választani. Aztán kiderült, hogy van ugyan különbség, de a mérhető halmazba besorolhatók a központi idegrendszer különböző mérhető jellegei is. Ilyen például az értelmi képesség, amit a tudomány intelligenciának nevez. Ennek a jelentőségét sokáig eltűzötték. Ma már tudjuk azt, hogy például az emberi tehetség oldaláról nézve a kérdés, négy különböző jellegcsoportot kell elkülöníteni: intelligencia (ezt lehetne okosságának nevezni), specifikus szellemi képességek, kreativitás és a motiváció. Az emberi tehetséghez ez a négy dolog szükséges. Ezután rátehetünk az intelligencia mérésére, amely lényegében egy komplex feladatot jelent. Ennek teljesítése alapján egy számértéket kapunk. Mivel tudjuk, hogy a hétéves gyermeknek mi az átlagos teljesítményszintje, ehhez az átlaghoz hasonlítjuk a vizsgált gyermek valódi teljesítményét. Ha ez a hétéves gyermek ötven százalékkal jobban teljesít, mint az átlag, akkor 150 az IQ-ja. Ha ugyanúgy teljesít, mint ahogyan az egy hétéves gyermektől várható, akkor 100. Ha öt-

ven százalékkal rosszabbul teljesít, akkor 50. Az IQ-t, az intelligenciakvóciént tehát magyarul az értelmisínt-hányadosnak mondhatnánk.

— *Mi a szerepe ennek az értelmisínt-hányadosnak?*

— Ezt kezdetben rettentően túlértékelték. Úgy gondolták, hogy az emberi tehetség meghatározásában döntő szerepe lehet. Amikor az oroszok fellétek a szputnyikot, akkor ez a tény az amerikaiakat valószínűleg sokkolta. Elkezdtek megreformálni az iskolarendszerüket, és akkor rájöttek, hogy akinek magas az IQ-ja, tehát okos gyerek, az nagyon szeretik a tanárok, annak nagyon jó lesz a bizonyítványa, az a társadalomban jól fog szerepelni. De nem lesz igazi nagy ember. Elemézték, hogy kik voltak az amerikai történelemben azok a nagy emberek, akik Amerikát Amerikává tették: kiderült, hogy ezek nem voltak az iskolában jó tanulók, az IQ-jukban nem mutatkozott meg, hogy ők különlegesen. Inkább a kreativitásban nyújtottak kiemelkedőt, és a kreativitás más-képp gondolkodást, másképp viselkedést, bizonyos devianciát jelent. Ennek a felismerésnek köszönhető, hogy ma már, amikor az emberi képességeket értékeljük, az IQ-t a négy közül csak az egyiknek, és nem a legfontosabbnak tartjuk.

talán szóba jön. Egyrészt érthetően. Mert meggyőződésem szerint a kunyhóban és a palotában született gyermekek között elvileg ugyanaz a kivételes adottságú gyermek aránya. Mégis azt látjuk, hogy a gazdag emberek gyermekei között több lesz a tehetség. Ez nem azt jelenti, hogy jobbak a génjeik, hanem azt, hogy a külső tényezőktől függ, hogy a lehetőségek közül mi realizálódik. Ha van egy házaspár, ahol a férfi elméleti matematikus, a nő matematikatanár, és van egy cigány házaspár a falu szélén, és a férfi alkalmi munkás, az asszony pedig munkanélküli, és mindkét családban születik egy-egy fiú, akkor ön szerint melyik gyermek lesz a jobb matematikus?

— *Nyilván a matematikusoktól született gyermek.*

— De miért nyilván? Ennek három oka is van. Egyrészt a matematikus szülő azért lett matematikus, mert eleve jobb matematika génjei vannak. Ezért jobb géneket is ad át. Aztán ott a minta. A matematikus szülő a vasárnapi ebédnél is a másodfokú egyenletek szépségéről beszél, és gyermeke számára ez érdekes és természetes dolog lesz. A harmadik pedig, hogy amikor a gyermek elkezd matematikai problémákkal foglal-

kozni, akkor segít neki. A cigánygyerekek esetében nem valószínű, hogy jó géneket örököl a születőt, ritkán beszélnek a reggelinél matematikáról, ha van egyáltalán reggel, és nem is tudnak neki segíteni.

— **Az amerikai elemzések alapul véve a frissen bevándorolt ázsiaiakkal sokkal nagyobb arányban küldik a gyermekeiket egyetemre, mint az Amerikában élő dél-amerikaiak vagy négerak, akiket pedig államilag támogatnak. Lehet, bár valószínűtlen, hogy az ázsiaiak jó géneket adnak át, de sem mintáról, sem segítségéről nem beszélhetünk. Ez cáfolja az ön állításait.**

— Dehogyan. Ha egymillió lakosságot feltételezünk, akkor az egymillió lakos 2,3 százaléka rendelkezik az átlagosnál számottevően jobb képességekkel, őket nevezzük tehetségeknek, és lesz 0,1 százalék, aki szupertehetség. Ha megnézzük a társadalmi gyakorlatot, ez nem realizálódik. Vannak olyan országok, ahol rengeteg kivételes adottságú ember van, és van, ahol nem.

— **Hát ez az.**

— Nem tudom, észreveszi-e, két fogalmat próbálok elkülöníteni. Adottság és képesség. Az adottság a velünk született lehetőség, s hogy aztán ebből milyen társadalmi produkció lesz, az a képesség. Amikor mérünk valamit, mindig a képességet mérjük, s ebből elég nehéz következtetni az adottságra. A mérések szerint egy átlagos négernek 85-ös az IQ-ja. Egy átlagos amerikaié 100-as. Egy zsidónak 117-es.

— **Tehát ez determináció?**

— Fel kell tételeznünk, hogy ugyanők adottságaikban egyformák, de a négernek rosszabb körülmények közül indulnak, és kisebb súlyt helyeznek arra, hogy ezekből az adottságokból kihozzák az érték, és képesség legyen belőle. Nem hiszem, hogy a zsidó felsőbbrendű nép, de azt gondolom, hogy a zsidó kultúra megtalálta az eszközöket, hogy a meglévő adottságokból többet hozzon ki. A négernek bizonyos területeken biztosan jobbakk. Hogy a számtételes síkfutás olimpiai döntőjében nem szokott fehér lenni, az nem véletlen, mert náluk valahogy olyan természetes kiválogatódás folyt, amely ezeket a fizikai adottságok hozta felszínre. A zsidó kultúrában pedig mindig is a szellemi teljesítménynek volt a nagyobb megbecsülése, és ezért ott egy ilyen kiválogatódás történt. Szerintem a néger, a nem zsidó fehér amerikai és a zsidó amerikai között genetikailag nincs alapvető különbség. A társadalmi teljesítmények eltérését elsősorban külső hatásokkal magyarázom. Mondok egy példát. Feldolgoztuk a magyar kultúrtörténetet. 1850 és 1859 között Magyarországon négy

olyan ember született, aki nagy ember lett. 1880 és 1889 között ez a szám harminchétt. Tízszer több. Ez ugyanaz a nép volt. Csak azok a gyerekek, akik '50 és '59 között születtek, olyan társadalmi környezetben nőttek fel, ahol rosszak voltak a feltételek, nem volt szükség a tehetségre, míg '80 és '89 között, a kiegyezés utáni időszakban már gomba módra nőttek a nagy tehetségek. Tehát a körülmények döntöttek, de azért természetesen: a genetikusok nem zárják ki azt a lehetőséget sem, hogy valamifajta genetikai különbség is van.

— **Faszim az emberek genetikai megkülönböztetése?**

tudjuk, hogy az értelmi fogyatékosok között gyakoribb a bűnözés, mert őket mindenre rá lehet venni. De hát vannak magas IQ-jú nagy bűnözők. A Nürnberg per alatt meghatározták a fasiszta háborús bűnösök IQ-ját. Hermann Göringnek, ha jól emlékszem, 135-ös volt, ami nagyon magas, Hjalmar Schachtnek 160-as, ami zsenikategória.

— **Mondhatjuk azt, hogy a fehér ember, aki nagyon sokáig felsőbbrendűnek hitte magát, végül is az ázsiai mögé sorolódik?**

— Az Amerikába vándorolt ázsiaiak esetében a motiváció a legfontosabb tényező. A japán gazdasági csoda azzal magyarázható, hogy magas az IQ-juk, mindent el tudnak tanulni, s azt otthon jobban, precízebben megcsinálják. De nem individualisták. Egy japánnak nem az egyéni, hanem a közösségi siker a fontos. Ha ezek az emberek elmennek Amerikába, látják, hogy mit vár el tőlük a társadalom, és annak nagyon is megfelelnék. És tényleg: a gyermekeik sokkal jobb tanulók, sokkal jobb eredményt érnek el, mint az amerikaiak, mert azok tombolnak az individualizmusból. De Japánban hiányzik a kreativitás, például ezért alig van tudományos Nobel-díjasok.

— **Kik a Nobel-díjasok?**

— A Nobel-díjasok 32 százaléka zsidó származású. Jelenleg a világon 15 millió zsidó van. Ha vesszük a világ népességét, ez azt jelenti, ha valaki zsidónak születik, százszor nagyobb az esélye, hogy Nobel-díjat fog kapni, mint egy nem zsidónak. Számomra nem kétséges, hogy a zsidó kultúra többet tud kihozni a meglévő adottságokból, és ezért kéne tanulni tőlük. A magyar is tehetséges, mint minden nép. A tudomány azt igazolja, hogy minél kevertebb egy nép, genetikailag annál rátermettebb. És ez rólunk igazán elmondható. Nem a gének miatt élünk rövid ideig, és nem a gének miatt élünk olyan önpusztítóan, hogy az párját ritkítja: ez a lelki egészség hiánya miatt van, ami önértékelésünk, önbecsülésünk válságához vezet. Fontosak a gének, de a gének megnyilvánulása tőlünk is függ. Ma már teljesen világos: szemben a korábbi liberális nézettel, miszerint a gének semmit nem határoznak meg, és szemben azzal az állítással, amely szerint mindent a gének határoznak meg, ma a világon kialakult egy kompromisszum a szakemberek között. A gének a hajlamot határozzák meg, és ebben az emberek különbözőek. Csak a természettudományos értelemben analógiák hihetők azt, hogy ez a nézet fasiszta.

Csermely Péter

Gének: nem végzetserűen determinálnak

— Ez marhaság. A rosszul értelmezett egyenlőségi óriási félreértésen alapul. A francia forradalom három eszméjéből, a szabadság, testvériség, egyenlőség eszméjéből az egyenlőséget teljesen félreértették. Ez az egyenlőség a jogi és a társadalmi esélyegyenlőséget jelzi. Ezzel szemben nincs két egyforma ember, és a biológiai változatosság fajunk nagy értéke. Sokan mégis azt gondolják, hogy egyenlővé kell tenni az embereket.

— **Visszatérve az IQ-ra: több amerikai tudós közvetlen összefüggést mutat ki az IQ és a karrier, illetve az IQ és a bűnözés alakulása között.**

— Az IQ és a karrier összefüggése nagyon jól kianalizált dolog, erről Magyarországon is számtalan tanulmány született. A bűnözés... Ez bonyolult kérdés. Egyrészt